

ARBETSTERAPEUT I SKOLAN

MATILDA HAFSTRÖM
LEG. ARBETSTERAPEUT
CENTRALA ELEVHÄLSAN
KARLSKRONA KOMMUN

ARBETSTERAPEUT

- Minst 3-årig utbildning
- Fokus på samspelet mellan människa, aktivitet och miljö
- Arbetsterapeuter utgår från det som är viktigt för varje enskild person
- Arbetsterapeuter arbetar ofta på plats i hemmet, i skolan eller på jobbet
- Kunskap om samspelet mellan elev, aktivitet och miljö behövs för att bedöma behov av insatser och anpassningar på individ-, grupp- och organisationsnivå

ELEVEN NELLIE

ARBETSTERAPEUTENS RESONEMANG

Vad är det i skolan som kan påverka Nellies aktivitetsutförande och delaktighet och vilka interventioner kan göras?

Utifrån personfaktorer, miljöfaktorer och aktivitetsfaktorer, på organisations-, grupp och individnivå.

STYRKOR

Personfaktorer:

- Vilka styrkor tycker Nellie själv att hon har?
- Nyfikenhet
- Fysiskt aktiv
- Kreativ
- Snabb
- Egna strategier att reglera sin aktivitetsnivå

Miljöfaktorer:

- De flesta lektioner i samma klassrum
- Halvklass flera gånger under veckan

Aktivitetsfaktorer:

- Anpassade uppgifter i klassrummet
- Tillgång till egen iPad

PERSONFAKTORER

- **Koncentration** – Orkar hon hålla uppmärksamheten en längre stund?
- **Motivation** – Har hon förmåga att skapa inre bilder och mål för det hon vill ska hända?
- **Kognitiv flexibilitet** – Kan hon ha svårt att inhibera (välja bort) och alternera (växla fokus)?
- **Perception** – Kan det vara så att "Nellie" är överkänslig eller underkänslig för exempelvis ljud?
- **Uppmärksamhet** – Kan hon ha svårt att hålla fokus i miljön bland skolkamrater?
- **Impulskontroll** – Eventuellt behov att tillfredsställa alla impulser omedelbart?
- **Insikt** – Är "Nellie" medveten om att hennes beteende skapar problem för andra?
- **Tidsuppfattning** – Hur ser "Nellies" tidsuppfattning ut?
- **Andra personfaktorer** som skulle kunna påverka är exempelvis finmotorik, balans

MILJÖFAKTORER

Fysisk miljö

- Vilka miljöer i skolan/på fritids tycker Nellie fungerar bra?
- Är det enkelt att orientera sig i skol- och fritidsmiljön?
- Ger inredning och utrustning tydlig respons vad som förväntas av eleverna i miljön?
- Är möblerna i klassrummet, i matsalen, i slöjden, på fritids ändamålsenliga?
- Hur är ljudmiljön/ljusmiljön under "Nellies" dag?
- Finns möjlighet till avskärmning och återhämtning?

Pedagogisk miljö

- Behöver pedagogen mer kunskap om konsekvenserna av elevens svårigheter kopplat till elevens aktivitetsutförande och delaktighet?

Psykosocial miljö

- Finns det tydliga regler för hur det ska fungera i klassrummet, på rasten och på fritids?
- När förväntas eleverna vara helt tysta och när är det okej att småprata?
- Hur/Får eleverna röra sig i klassrummet?
- Hur ser möjligheterna ut att variera gruppstorlek under dagen? T ex vid gymnastik
- Hur fungerar samspel med andra elever och pedagoger?

AKTIVITETSFAKTORER

- Är aktiviteten tillräckligt tydlig?
- Finns tillräckligt med tid/för mycket tid att utföra aktiviteten?
- Är den för svår/för lätt?
- Finns det delar av aktiviteten som försvårar genomförandet?
- Vilka förmågor krävs för att klara aktiviteten?
- Används IKT på något sätt?
- Finns utrymme för att presentera aktiviteterna på olika sätt?
- Hur är aktiviteter fördelat under Nellies morgon/dag/kväll?
- Vilka aktiviteter fungera bra/mindre bra?
- Sammanställa vilka styrkor och svårigheter som finns inom personfaktorer, miljöfaktorer samt aktivitetsfaktorer

INTERVENTIONER ORGANISATIONSNIVÅ

- Systematiskt arbeta med funktionshinderperspektivet i verksamheten (möta rätt från början)
- Planering av schema, ”tyngre” ämnen läggs efter fysisk aktivitet (aktivitetsnivå)
- Kartlägga skolans ”gemensamhetsmiljö”
- Märka upp miljön och exempelvis färgkoda olika våningsplan, göra linjer i golvet etc (orientering)
- Skapa ytor på skolan för återhämtning samt lugn del i t ex matsal (kognitiv flexibilitet, perception)
- Hur arbetar skolan systematiskt med tillgänglighet?

INTERVENTIONER GRUPPNIVÅ

- Tydliggörande av schema i klassen med bildstöd (uppmärksamhet, motivation)
- Tidshjälpmedel i klassrum och utomhus (tidsuppfattning)
- Självreglering av aktivitetsnivå (perception, sensorisk integration)
- Översyn av fysiska miljön i klassrummet så som visuell perception (miljöpåverkan, perception)
- Kartlägga samspelet mellan elever, miljö och aktivitet i klassrum, på raster och på fritids (psykosocial miljö)
- Pausaktiviteter i klassrummet sett utifrån elevernas behov
- Erbjudna hjälpmedel till alla elever
- Vilken sorts fysisk miljö erbjuds på fritids?
- Hur involveras eleverna i utformning av den fysiska miljö?
- Genom konsultation och fortbildning öka förståelse och kunskap om vilka konsekvenser elevens funktionsnedsättning får för skolaktiviteter och i skolmiljön.

INTERVENTIONER INDIVIDNIVÅ

- Göra en arbetsterapeutisk kartläggning av elevens möjligheter/ styrkor och hinder att delta i skolans aktiviteter ex BAS, SPM, KaTid, samtalsmatta (delaktighet, impulskontroll, insikt)
- Träna strategier för självreglering av aktivitetsnivå (Alert Program) (aktivitetsreglering, sensory integration)
- Rekommendera anpassningar, kompensatoriska hjälpmedel och strategier samt individuellt anpassa dem för eleven.
- Enskilt strukturstöd för Nellie t ex via iPad eller telefon för aktivitetsbalans, planering, minne, delaktighet (koncentration, uppmärksamhet, tidsuppfattning, motivation)
- Placering i klassrummet (uppmärksamhet, perception ex visuell perception)
- Enskilt schema med pauser som möter Nellies behov (aktivitetsbalans)
- Hörselkåpor/brusljud/musik (uppmärksamhet, perception, kognitiv flexibilitet)

TIPS

<http://habilitering.se/stockk/material-fran-stockk> Bilstöd etc

<https://pedagog.malmo.se/2017/03/23/ta-hjalp-av-de-sju-fragorna-med-bildstod-for-okad-studiero/> Struktur

<http://attention.se/npf/jobportal/filmer-skrifter/> Informationsmaterial

<http://www.mfd.se/stod-och-verktyg/digitala-verktyg/simulatorer-och-kostnadssnurror/funktionssimulatorn/> Uppleva klassrum med kognitiv funktionsnedsättning

<https://www.youtube.com/watch?v=swuzWsX6d4k&feature=youtu.be> NPF-säkrad skola

REFERENSER I URVAL

Arai, D. (2001) *Introduktion till kognitiv psykologi*. Studentlitteratur: Lund

Kielhofner, G. (2012) *Model of human occupation*. Studentlitteratur: Lund

Lidström, H & Munkholm, M (2018) Nordisk forskning inom arbetsterapi relaterat till skolan – en kunskapsöversikt. Sveriges arbetsterapeuter

Sveriges arbetsterapeuter (2016) För ett jämlikt lärande – arbetsterapeutens roll i skolan

Williams, M.S & Shellenberger, S. *How does your engine run? A Leader's Guide to the Alert Program[®] for Self-Regulation*

Matilda Hafström
leg. arbetsterapeut
Centrala elevhälsan
Karlskrona kommun